

ایرانیان، گفتگومندی و صلح: همسانی منزلت «من» و «رقیب» در غزلیات حافظ

مهدی نجف زاده^۱

پژوهش‌های سبک‌شناسی
روابط بین‌الملل

۲۳۹

روزنامه‌های مطالعات
پنجشنبه‌ها، سالانه
انجمن ایرانی روابط بین‌الملل
صلح و روابط بین‌الملل
روانگرد ایرانی - اسلامی

۱۱ دی ۱۳۹۱

چکیده

غزل حافظ را شاید بتوان شفاف‌ترین آینه جامعه ایرانی دانست. اقبال جامعه ایران به حافظ در مسیر تاریخ به نقصان نبوده، همواره بازتابی از درک ایرانیان از خود و محیط پیرامون خود در شعر این غزل‌سرای قرن هفتم وجود داشته است. بر اساس منطق مکالمه «باختین» نویسنده این مقاله مدعی است، شعر حافظ بر پایه چند صدایی قرار گرفته و صداهای بسیاری از آن شنیده می‌شود. این چند صدایی که در آن همه صداهای به شیوه‌ای مساوی بازتابانده می‌شوند موجب گفتگو مندی می‌شوند.

۱. استادیار علوم سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد

حافظ میان این صداها دآوری نمی‌کند و موقعیتی همسان برای سخن‌گویان فراهم می‌آورد به نحوی که صدایی بر صدای دیگر مسلط نیست و همه در شرایط صلح به گفتگو مشغولند. بنابراین از رهگذر سخن، گفتگو مندی و در بستر گفتگو مندی «صلح» جریان می‌یابد.

یکی از مهمترین صداهایی که در غزل حافظ به گوش می‌رسد «رقیب» است که در گفتگویی مداوم با «من» قرار دارد. به نحوی عجیب، رقیب در شعر حافظ موجودیتی مستقل دارد و پذیرش آن در متن همچون سوژه و نه ابژه صورت می‌گیرد. شاید بتوان «رقیب» این مفهوم سنتی به کاررفته در ادبیات ایرانی را با واژه «دیگری» در زبان امروزی قیاس کرد. همسانی منزلت رقیب و من در شعر حافظ موجب می‌شود تا شرایط گفتگومندی با دیگری فراهم شود. صلح ایرانی از این منظر در بستری از چندصدایی جریان می‌یابد و مروت با دوستان و مدارا با دشمنان از جمله دقایق اصلی آن است. اگر شعر حافظ بر بافتار جامعه ایرانی رقم خورده است در آن صورت اولاً بازتاب دهنده چندصدایی جامعه ایرانی است و ثانیاً آنچه جامعه ایرانی از آن سخن می‌گوید «صلح» و نه «ماجرا» است.

واژه‌های کلیدی: ایرانیان، چند صدایی، گفتگومندی، صلح، دیگری، حافظ.

صلح در ادبیات ایران: الگویی برای همگان

دکتر احمد نقیب زاده^۱

چکیده:

بعد از دین، ادبیات نزدیک‌ترین حوزه به روح و روان انسان هاست و تأثیر مستقیمی بر نگرش و رفتار انسانها دارد. ادبیات همچنین مهم‌ترین عامل در فرهنگ‌سازی است. زیرا ارزشها و هنجارها به گونه‌ای عاطفی در ذهن و جان آدمیان منقوش می‌سازد. در نوشته‌هایی که رابطه خلاقان حوزه ادبیات با مردم برقرار بوده، رمزگانهای ارزشی و مفاهیم فلسفی و اجتماعی نه تنها گسترش کمی پیدا کرده است بلکه در ژرفا و لایه‌های زیرین جامعه هم نفوذ کرده است. بر این اساس برای اصلاح کژرویهای رفتاری یا دوری

۱. استاد علوم سیاسی دانشگاه تهران